

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

1. ความเป็นมา

โครงการพัฒนาเครื่องชั้วดแรงงานเด็ก เป็นโครงการภายใต้โครงการระหว่างประเทศ ว่าด้วยการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก (International Programme on The Elimination of Child Labour : IPEC) : ซึ่งกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ดำเนินการโดยได้รับการสนับสนุนจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (International Labour Organisation : ILO) วัตถุประสงค์ในการดำเนินโครงการ คือ เพื่อกำหนดความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่เด็กควรได้รับ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาร่างกาย และจิตใจ ของเด็กให้เป็นกำลังที่มีคุณภาพของชาติ ให้ได้เครื่องชั้วดที่เป็นมาตรฐานและใช้เป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางในการพัฒนาแรงงานเด็ก และให้เกิดการเรียนรู้ในการพัฒนาเด็ก

ในการดำเนินโครงการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานพัฒนาเครื่องชั้วดแรงงานเด็ก ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากหน่วยงานราชการที่มีบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก และตัวแทนจากภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไข ปัญหาแรงงานเด็กทำหน้าที่ศึกษา กำหนดความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่แรงงานเด็กควรจะได้รับ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

2. เครื่องชั้วดแรงงานเด็ก

จากการดำเนินงานได้กำหนดความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่แรงงานเด็กควรได้รับจากสังคมโดยแบ่งออกเป็น 3 หมวด ประกอบด้วยตัวชั้วด 29 ตัว ดังนี้

หมวดที่ 1 ได้รับการส่งเสริมให้มีการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา จิตใจ สังคม และ ไม่ถูกละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐาน เครื่องชั้วด ได้แก่

1. มีภาวะโภชนาการที่ดี
2. ได้รับการตรวจสุขภาพอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
3. มีเวลาออกกำลังกายอย่างน้อยวันละ 1 ชั่วโมง
4. มีเวลาพักผ่อนนอนหลับอย่างน้อยวันละ 8 ชั่วโมง
5. ได้รับการส่งเสริมให้เรียนจบการศึกษาภาคบังคับ หรือสูงกว่าภาคบังคับหรือเรียน

ต่อเพื่อเพิ่มทักษะด้านอาชีพ

(2)

6. มีเวลาพักผ่อนโดยการทำกิจกรรมนันทนาการ
7. ได้รับข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเอง การปกครองตนเองและการประกอบอาชีพอย่างสม่ำเสมอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง
8. มีความรู้พื้นฐานด้านการเมือง การปกครอง หน้าที่พลเมืองตามกฎหมายและกฎระเบียบต่างๆ
9. มีความรู้ในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย และได้รับการสนับสนุนให้มีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรม ประเพณี และวัฒนธรรมต่าง ๆ
10. ได้พักอาศัยอยู่กับครอบครัว หรือถ้าไม่ได้อยู่กับครอบครัว ต้องมีการติดต่อกับครอบครัว อย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง
11. ไม่ถูกทำร้ายร่างกาย จิตใจ หรือล่วงเกินทางเพศจากนายจ้าง หรือบุคคลอื่นและไม่ถูกกักขังหน่วงเหนี่ยวให้ทำงานจากนายจ้าง

หมวดที่ 2 ได้รับการส่งเสริมและพัฒนาด้านอาชีพ เครื่องชีวิต ได้แก่

12. ก่อนทำงานเคยได้รับข้อมูล ข่าวสาร ในเรื่องของแรงงานเด็ก แหล่งที่จะให้ความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหา และอื่นๆ อย่างน้อย 1 ครั้ง
13. ก่อนเข้าทำงานจะต้องได้รับความรู้อันเป็นการเตรียมคุณสมบัติขั้นพื้นฐานทักษะทั่วไป นิสัยและจริยธรรมในการทำงาน
14. ก่อนเข้าทำงานจะต้องได้รับความรู้และข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพในสาขาต่างๆ
15. ก่อนทำงานจะต้องได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพในสาขาต่าง ๆ อย่างน้อย 30 ชั่วโมง
16. ก่อนทำงานต้องได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเอง ให้ปลอดภัยจากการทำงานประเภทต่างๆ
17. ในระหว่างการทำงาน ต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อยกระดับฝีมือแรงงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง รวมระยะเวลาที่ฝึกอบรมไม่ต่ำกว่า 30 ชั่วโมง โดยนายจ้างไม่ถือว่าเป็นวันหยุดงาน และต้องจ่ายค่าจ้างเท่ากับค่าจ้างในวันทำงานปกติ

หมวดที่ 3 การได้รับการคุ้มครองด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม มีเครื่องชีวิต ดังนี้

18. มีอายุตั้งแต่ 15 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์
19. ไม่ทำงานซึ่งมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมาย
20. ไม่ทำงานในสถานที่ต้องห้ามตามที่กฎหมายกำหนด

21. มีการหยุดทำงานอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 วัน
22. ไม่ใช่เวลาทำงานเกิน 6 ชั่วโมง/วัน
23. แรงงานเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ จะต้องไม่ทำงานในวันหยุด ทำงานล่วงเวลา ทำงานในระหว่าง 22.00 น. ถึง 06.00 น. (เว้นแต่เป็นการแสดงภาพยนตร์ ละคร หรือการแสดงอย่างอื่น ซึ่งต้องให้มีเวลาพักผ่อนพอสมควร)
24. ได้รับค่าจ้างในอัตราขั้นต่ำ
25. ได้รับค่าจ้างเต็มจำนวนตามที่ได้ตกลงกันไว้
26. สถานประกอบการที่มีแรงงานเด็กต้องมียา และเครื่องมือในการปฐมพยาบาลเบื้องต้นตามกฎหมาย
27. สถานที่ทำงานของแรงงานเด็กต้องมีน้ำสะอาดสำหรับดื่ม มีห้องน้ำ ห้องส้วม ตามที่กฎหมายกำหนด
28. ในกรณีที่นายจ้างจัดที่พักอาศัยให้ ที่พักอาศัยต้องเหมาะสมเป็นไปตามกฎหมายที่อยู่อาศัย
29. การทำงานของแรงงานเด็กในสถานประกอบการ ต้องมีการใช้อุปกรณ์ป้องกันอันตรายจากการทำงาน

3. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการสำรวจข้อมูล ได้แก่ แรงงานเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ ซึ่งทำงานอยู่ในสถานประกอบการทั่วประเทศเท่านั้น ไม่รวมแรงงานเด็กในภาคเกษตรกรรม และแรงงานเด็กที่รับงานไปทำที่บ้าน ทั้งนี้ เนื่องจากแรงงานเด็กในกลุ่มนี้มีสภาพทำงานที่แตกต่างจากแรงงานเด็กในสถานประกอบการหลายด้าน และมีที่อยู่กระจัดกระจาย เครื่องชี้วัดที่สร้างขึ้นนี้ยังไม่สามารถวัดได้ครอบคลุม อย่างไรก็ตามได้มีการกำหนดเป้าหมายไว้ว่าจะมีการพัฒนาเครื่องชี้วัดให้ใช้วัดได้ครอบคลุมแรงงานเด็กในภาคเกษตรกรรม และที่รับงานไปทำที่บ้านด้วยในระยะต่อไป

4. เครื่องมือที่ใช้ในการสำรวจ

เครื่องชี้วัดที่สร้างขึ้นทั้ง 29 ตัวนี้ ได้ถูกแปลงเป็นแบบสำรวจข้อมูล 3 แบบ ซึ่งจะใช้เป็นเครื่องมือในการสำรวจ เพื่อให้ได้ข้อมูลว่าแรงงานเด็กบรรลุความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำด้านใดบ้าง ที่ไม่บรรลุมีอะไรบ้าง โดยการเปรียบเทียบกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ

1. ตัวชี้วัดซึ่งเป็นสิ่งที่กำหนดตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน กำหนดเป้าหมายไว้ว่า แรงงานเด็กจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องตามกฎหมายร้อยละ 100

2. ตัวชี้วัดซึ่งกำหนดจากความจำเป็นพื้นฐานขั้นต่ำที่เด็กควรได้รับจากสังคมในฐานะมนุษย์ กำหนดเป้าหมายโดยอาศัยข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์แรงงานเด็กในปัจจุบัน ผลจากการดำเนินนโยบายของรัฐ โดยนำมาพิจารณาข้อมูลในภาพรวมแล้วกำหนดเป้าหมายเบื้องต้นว่าเด็กควรมีลักษณะดังกล่าวร้อยละ 50 ซึ่งเป้าหมายดังกล่าวจะมีการเปลี่ยนแปลงให้สูงขึ้น เมื่อสถานการณ์แรงงานเด็กเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

แบบสำรวจที่สร้างขึ้น ได้นำไปทดสอบเก็บข้อมูลในสถานประกอบการในเขต 15 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร นครปฐม ปราชินบุรี ฉะเชิงเทรา ประจวบคีรีขันธ์ เชียงราย เชียงใหม่ กำแพงเพชร ขอนแก่น อุดรธานี บุรีรัมย์ ชุมพร สงขลา และตรัง จำนวนตัวอย่างในการสำรวจได้แก่แรงงานเด็กที่มีอายุไม่เกิน 18 ปีบริบูรณ์ จำนวน 510 คน

ผลจากการสำรวจทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาของแรงงานเด็กได้ส่วนหนึ่ง และทำให้ทราบปัญหาอุปสรรคในการสำรวจอันเกิดจากการใช้เครื่องชี้วัด วิธีการจัดเก็บข้อมูลซึ่งจะนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงตัวชี้วัดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น และใช้กำหนดวิธีการจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานเพื่อวางแนวทางแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่มีปัญหาการถูกปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม อย่างไรก็ตามการจะใช้เครื่องชี้วัดแรงงานเด็กให้มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีความรู้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนแรงงานเด็กที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน เพราะจะทำให้สามารถสรุปเกี่ยวกับระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างถูกต้อง เทียบตรง ไม่คลาดเคลื่อน

5. หน่วยงานที่รับผิดชอบ

เนื่องจากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน เป็นหน่วยงานหลักของกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม ที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันและคุ้มครองแรงงานเด็ก จึงเป็นที่คาดว่า จะได้รับประโยชน์จากข้อมูลที่จัดเก็บนี้โดยตรงทั้งในด้านการตรวจแรงงาน และการใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนงาน/โครงการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก จึงเหมาะสมในการเป็นหน่วยงานหลักรับผิดชอบในการนำเครื่องชี้วัดที่สร้างขึ้นนี้ ไปใช้ในการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแรงงานเด็กต่อไป

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาในด้านความพร้อมของผู้ที่จะปฏิบัติงานจัดเก็บข้อมูล ก็จัดได้ว่ากรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงานมีความพร้อมพอสมควร เพราะมีเจ้าพนักงานตรวจแรงงานที่ทำหน้าที่ตรวจแรงงานในสถานประกอบการอยู่แล้ว และเจ้าพนักงานตรวจแรงงานดังกล่าว

(5)

ยังได้รับการเพิ่มประสิทธิภาพ ตามโครงการฝึกอบรมพนักงานตรวจแรงงานเด็ก และการฝึกอบรมด้านการพัฒนาแรงงานเด็ก ตามแนวทางขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ เกี่ยวกับการตรวจแรงงานและนโยบายด้านแรงงานเด็กอีกด้วย และถ้าหากว่ามีปัญหาในด้านจำนวนเจ้าพนักงานตรวจแรงงานมีไม่เพียงพอ ก็สามารถที่จะใช้อาสาสมัครแรงงานประจำหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามโครงการศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือแรงงานหญิงและเด็ก เป็นผู้จัดเก็บข้อมูลในบางพื้นที่ได้

6. ระยะเวลาการสำรวจข้อมูล

ควรกำหนดระยะเวลาในการสำรวจข้อมูลเป็น 2 ปี/ครั้ง ทั้งนี้ในช่วงหลังการจัดเก็บข้อมูลแต่ละครั้งจะได้นำข้อมูลมาใช้วางแผนงาน/โครงการ และดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหา เมื่อจัดเก็บข้อมูลในช่วงต่อไปก็สามารถประเมินผลการดำเนินงานแก้ไขปัญหาแรงงานเด็ก จากข้อมูลที่จัดเก็บไว้ในแต่ละช่วงได้ ถ้ามีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่าการแก้ไขปัญหายังไม่บรรลุเป้าหมายก็สามารถนำข้อมูลนั้น มาวางแผนงาน/โครงการ และดำเนินการจนกว่าการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กจะบรรลุเป้าหมายต่อไป
